

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Järgmise põlvkonna VKEde strateegia – tulemusliku ja kiire rakendamise edendamine“**(omalgatuslik arvamus)**

(2022/C 194/02)

Raportöör: **Milena ANGELOVA**Kaasraportöör: **Panagiotis GKOFAS**

Täiskogu otsus	25.3.2021
Õiguslik alus	kodukorra artikli 32 lõige 2 – omalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	13.12.2021
Vastuvõtmine täiskogus	19.1.2022
Täiskogu istungjärk nr	566
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	235/1/7

1. Järeldused ja soovitused

1.1. VKEd on ELi majanduse selgroog, mistõttu sõltub majanduse taastumine suurel määral sellest, kui edukalt nad kohanevad ja tegutsevad uues pandeemiajärgses olukorras, mida kujundavad rohe- ja digiüleminekust tingitud põhjalikud muutused. Selleks et mitte ainult ellu jääda, vaid ka edukalt areneda, kasvada ja laieneda, aidates kaasa ELi majanduse arengule ning luues inimeste jaoks kvaliteetseid töökohti ja heaolu, vajavad VKEd ELilt ja liikmesriikidelt rohkem jõupingutusi, mis tagaksid neile soodsa ettevõtluskeskkonna ning asjakohased rahastamis- ja toetusmeetmed.

1.2. VKEdele tuleb tulevikukindla poliitika ja õigusraamistiku abil tagada kindlus, järjepidevus, selgus ja võrdsed tingimused. Uute poliitikameetmete rakendamisel või kehtivate poliitikameetmete muutmisel tuleb järgida parema õigusloome⁽¹⁾ ja konkurentsivõime kontrolli põhimõtet ning säilitada samal ajal keskkonna- ja sotsiaalkaitse kõrge tase. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub üles lihtsustama haldusmenetlusi, et vältida ressursside suunamist tegevustele, mis takistavad ettevõtluse arendamist.

1.3. Komitee kordab oma ettepanekut luua ja arendada välja finants- ja rahastamisombudsmanide võrgustik, mis jälgiks VKEde lühiajalise likviidsuse parandamisele suunatud meetmete rakendamist. Selline võrgustik võiks teha järgmist: edendada VKEde juurdepääsu rahalistele vahenditele; koguda ja analüüsida kvalitatiivseid andmeid, et saada teada, kas ja kuidas vahendajapangad kasutavad finantsinstrumente kõige rohkem rahalisi vahendeid vajavate VKEdeni jõudmiseks ja miks neile laenu ei anta; vahendada ka üldisemaid vaidlusi VKEde ning finantsteenuste pakujate ja rahastajate vahel. Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel koostada ja kiiresti kasutusele võtta VKEde jaoks lihtsa taotlusprotsessi, et lihtsustada ja kiirendada nende juurdepääsu ELi vahenditele.

1.4. Komitee peab nii sise- kui ka rahvusvaheliste turgude sujuva toimimise võimaldamist oluliseks lühiajaliseks poliitikameetmeks ning kutsub liikmesriike üles tegema erilisi jõupingutusi, et pakkuda VKEdele võimalusi riigihangetes osalemiseks ja riigihankepingute sõlmimiseks, ning kiirendama üldiselt avaliku sektori investeeringuid, et suurendada ettevõtete käivet, koos hilinevad maksmist käsitleva direktiivi⁽²⁾ tõhusa kohaldamisega. Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku pikendada riigiabi ajutist raamistikku 2022. aasta juunini, luues seeläbi silla COVID-19 järgsetele turupõhiste tingimustele.

⁽¹⁾ ELT C 517, 22.12.2021, lk 45, punkt 3.6.3.

⁽²⁾ ELT L 48, 23.2.2011, lk 1.

1.5. Komitee rõhutab, et teadmiste ja oskuste, sealhulgas digioskuste ja keskkonnasäästlike kutseoskuste parandamine on VKEde jaoks üliolulise tähtsusega. See vajadus kehtib nii ettevõtjate, ettevõtete juhtide kui ka töötajate kohta. Nõudlus uute oskuste järele nõuab nii kutsehariduse ja -koolituse kohandamist kui ka oskuste täiendamist ja ümberõpet. Sotsiaaldialoogil on oluline roll oskuste arendamisel ning asjaomaste ELi algatuste kaudu tuleks koostöös VKEde organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja liikmesriikidega edendada ja vahetada kutsehariduse ja -õppe häid tavasid.

1.6. Eelkõige vajavad rohujuure tasandil praktilist tuge, konkreetseid kampaaniaid, vahendeid ja nõustamist mikro- ja väikeettevõtjad, pere- ja traditsioonilised ettevõtted ning sotsiaalsed ettevõtted. Palju rohkem tuleks ära teha selleks, et tagada piisavate asjakohaste nõustamisteenuste olemasolu ja kättesaadavus, seda ka VKEde organisatsioonide hädavajaliku toetuse abil. Komitee väljendab heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon alustas sotsiaalmajanduse tegevuskava⁽³⁾ elluviimist.

1.7. Võrgustike, koostöö ja partnerluste edendamine teiste ettevõtjate ja sidusrühmadega aitab samuti kiirendada VKEde taastumise, digiülemineku ja keskkonnasäästlikumaks muutumise suutlikkust, muu hulgas tuleb kaasata VKEsid aktiivselt tööstusökosüsteemide üleminekukavade ettevalmistamisse. Kuigi COVID-19 pandeemia on kiirendanud digivaldkonna esirinnas olevate VKEde digiüleminekut, on see ka süvendanud digilõhet nende jaoks, kes olid maha jäänud. Samuti on vaja teha põhjalikumaid tööd, et hinnata võimalusi ja probleeme, millega VKEd, eriti kõige kaitsetumad, kellel on kõige vähem vahendeid, seisavad silmitsi rohepöörde tõttu, ning toetada nende edu nendes püüdlustes. Seda protsessi võivad hõlbustada ja toetada VKEde esindusorganisatsioonid ning selleks tuleks kavandada ja pakkuda neile spetsiaalseid toetusmeetmeid ja ühismeetmete rahastamist.

1.8. Komitee rõhutab VKEde saadikute võrgustiku, Euroopa ettevõtlusvõrgustiku ja VKEde organisatsioonide kesket rolli teabe avalikustamisel ja levitamisel kõigi toetusmeetmete kohta võimalikult paljudele VKEdele ning kutsub neid üles arendama oma struktuure ja töömeetodeid, et neid vajadusi paremini rahuldada. Komitee soovib veelgi tugevdada VKEde ELi ja riigi tasandi organisatsioonide suhteid VKEde saadikute võrgustikuga, et saavutada interaktiivsem mudel, mille puhul on olemas pidev, otsene, järjepidev, tihe ja kõikehõlmav side VKEde ja VKEde esindusorganisatsioonidega ning mõistetakse ja tunnustatakse paremini VKEde saadikute rolli. Just VKEde saadikud kujundavad ELi poliitika oma liikmesriikides konkreetseteks meetmeteks ja toetuskavadeks ning korraldavad praktilisi meetmeid iga VKE konkreetse olukorraga tegelemiseks, nii et kedagi ei jäetaks kõrvale. Komitee loodab, et peagi nimetatakse ametisse ELi VKEde saadik, kes seda protsessi realselt juhiks.

2. Arvamuse taust

2.1. Komitee kutsus üles töötama välja ELi järgmise põlvkonna VKEde strateegia, mis vastaks uuele olukorrale,⁽⁴⁾ sest komisjon käivitas ELi VKEde strateegia vahetult enne COVID-19 pandeemia puhkemist⁽⁵⁾. Lisaks on 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga ning taasterahastu „NextGenerationEU“ kohaste riiklike taaste- ja vastupidavuskavadega tehtava töö lõpetamisel oluline hinnata, kas eesmärk seada VKEde toetusmeetmed kõigi nende programmide keskmesse on tegelikult saavutatud. See on eriti kiireloomuline ja oluline, sest paljusid VKEde esindusorganisatsioonide soovitusi ja ettepanekuid on vaja ELi, riiklikul ja piirkondlikul tasandil paremini arvesse võtta, et tagada nende kiire ja edukas elluviimine.

2.2. Käesolev komitee omaalgatuslik arvamus keskendub eelmisele arvamusele⁽⁶⁾ tuginedes ja selle soovitusi kordamata sellele, kuidas paremini vastata VKEde edendus- ja toetusvajadustele. Need vajadused ei tulene mitte ainult uuest COVID-19 järgsest reaalsusest, vaid ka asjaolust, et ELi VKEd, kellel on oluline roll ELi ja liikmesriikide majanduse ja ühiskonna taastamisel ja vastupidavuse tagamisel, peavad järgima üht kõige keerukamat õigusraamistikku. Arvamuses arutatakse, kuidas ELi rahastud ja muud poliitilised toetusmeetmed aitavad ära kasutada VKEde potentsiaali, ning mida saaks teha, et kiirendada nende rakendamist ning tagada VKEde strateegia edukas ja kiire elluviimine, tehes sealjuures hiljutistel kogemustel ja arengusuundadel põhinevaid võimalikke kohandusi.

3. VKEde takistused, võimalused ja erinev suutlikkus

3.1. VKEd seisavad silmitsi tõsiste takistustega mitte üksnes seoses majanduse taastumisega pandeemiast ja kohanemisega uue pandeemiajärgse olukorraga, vaid ka seoses rohe- ja digiülemineku ning demograafiliste muutustega. Uus olukord loob VKEdele ka võimalusi, eriti kui on olemas piisavad toetusmeetmed, mis on kohandatud märkimisväärsete erinevustega VKEde omadustes ning nende suutlikkuses taastuda, minna üle digitehnoloogiale ja muutuda keskkonnasäästlikumaks⁽⁷⁾.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1>

⁽⁴⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 210.

⁽⁵⁾ COM(2020) 103 final.

⁽⁶⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 210.

⁽⁷⁾ ELT C 197, 8.6.2018, lk 1.

3.2. Pandeemia on muutnud radikaalselt VKEde tegevuskeskkonda suurte muutuste tõttu, mida see on põhjustanud ülemaailmsel turgudel, ning energia- ja veokulude suurenemise tõttu, mida hiljuti on süvendanud kasvav inflatsioon ja negatiivsed intressimäärad. Lisaks on VKEsid tabanud tarbijate nõudluse ja tulude vähenemine, mis mõjutab negatiivselt rahavooge ja kapitali kättesaadavust, tarneahela häired (tooraine nappus ja kõrgemad hinnad) ning probleemid, mis on seotud töötajate suutlikkuse, heaolu ja nõudlusele mittevastavate oskuste tasakaalustamisega. Likviidsusprobleemid, makseviivitused ja suurenenud nõudlus rahastamise järele on samuti suured katsumused, mis on pandeemia ajal veelgi süvenenud.

3.3. VKEd on väga mitmekesised ja heterogeensed ning nende taastumis- ja arenguvõime varieerub sõltuvalt sellest, kas nad toodavad kaupu ja teenuseid tarbijaturgudele või pakuvad vahetooteid suurematele ettevõtetele. Lisaks sõltub peamiselt riiklikul või isegi kohalikul tasandil tegutsevate VKEde taastumine suurel määral riigisest tingimuste taastumisest. Ühtsel turul kauplevaid VKEsid mõjutab aga turu sujuv toimimine ning rahvusvaheliselt tegutsevate VKEd loodavad häiritud rahvusvaheliste väärtusahelate parandamise, lähemale toomise ja mitmekesistamise ning vabakaubanduslepingute kiire rakendamise peale.

3.4. Kahetsusväärset jäab ELi 27 liikmesriigi VKEde digiülemineku tase maha nende kolleegide omast Ühendkuningriigis, Norras, USAs ja Aasias. Kuigi pandeemiaperiood on aidanud suurendada teadlikkust digiülemineku tähtsusest, on see süvendanud ka digilõhet edukate ja mahajääjate vahel ning endiselt on probleemiks VKEde ebapiisavad teadmised ja ressursid sellest kasu saamiseks, sest puudub järgmine:

- digiüleminekuks vajalik teadlikkus, oskuste arendamine ning digitehnoloogia ja -vahendite kättesaadavus;
- hea internetiühendus, digivahendid ja -teenused;
- aeg ja rahastamine;
- võime kombineerida digistrateegiat konkreetse ärimudeliga (sealhulgas võimetus integreerida uut tehnoloogiat olemasoleva tehnoloogia ja äriprotsessidega või minna üle varasematelt süsteemidelt/kõrvaldada kasutusest vana tehnoloogia).

3.5. Ühe VKEde uuringu tulemused kinnitavad komitee varasemate järelduste⁽⁸⁾ paikapidavust, sest 72 % VKEdest on arvamisel, et parem juurdepääs riiklikele toetuskavadele oleks kasulik, et võimaldada neil digiülemineku edasi liikuda. Lisaks leitakse, et vaja on toetust nõutavate oskuste või eksperditeadmiste leidmiseks ja juurdepääsu saamiseks võrgustikele (61 % ja 62 %) ning abi rahaliste vahendite kogumiseks (50 %). Kõik VKEd saaksid rohkem kasu toetustest ja subsideeritud avaliku sektori vahenditest kui rahastamisvahenditest.

3.6. VKEde jaoks on üha olulisemad ka immateriaalsed ärivarad, nagu maine või pikaajalised suhted klientidega, et rahuldada pidevalt muutuvaid ja kasvavaid vajadusi ning kestlikkusest tulenevat suurenenud konkurentsi. Digiülemineku ja keskkonnasäästlikumaks muutumine käivad käsikäes, sest digiülemineku aitab ettevõtjatel optimeerida ressursse kasutamist ja vähendada keskkonnamõju, samal ajal tuleb aga samuti tegeleda digiülemineku negatiivse mõjuga kliimale ja keskkonnale, peamiselt laiemal süsteemitasandil.

3.7. Paljud VKEd on ebakindlas olukorras ning neil puuduvad teadmised ja arusaamine konkreetsest kliima- ja keskkonnapoliitikast, sealhulgas kõigi uute rahastamisvahendite nõuetest. Muu hulgas võivad roheline kokkulepe ja pakett „Eesmärk 55“ mõjutada VKEsid kas otseste nõuete kaudu või kaudselt vahendite kulude suurenemise kaudu, samal ajal kui energia- ja materjalikasutuse ning logistika suurem tõhusus võib aidata kulusid kokku hoida ning kestlikumad tooted võivad tuua turgudele kasu, sõltuvalt klientide ootustest. Nii sise- kui ka globaalse nõudluse kasv keskkonna- ja kliimatehnoloogiate ja -lahenduste järele on hea võimalus ettevõtetele, kes pakuvad lahendusi teistele ettevõtetele või avalikule sektorile. Samuti on näha selget suundumust, et investorite ja rahastajate ootused kestlikkusele on suurenenud.

3.8. Lisaks mõjutavad konkreetse VKE positsiooni rohe- ja digiüleminekul järgmised tegurid:

- VKE suurus, mis mõjutab vahendite kättesaadavust ja juurdepääsu neile. Kuigi mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad on oma loodava lisandväärtuse osakaalu poolest sarnased, on ettevõtete arv neis kategooriates väga erinev (2020. aastal vastavalt 93,3 %, 5,7 % ja 0,9 %). Kõige väiksemate ressursidega mikroettevõtjate domineerimine näitab probleemide olemust ja suurust;

⁽⁸⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 210 ja varasemad arvamused.

- erinevused turupositsioonis ja sektorites, kus nad tegutsevad – nt ettevõtjad, kes arendavad ja pakuvad digiülemineku ja keskkonnasäästlikumaks muutumise tehnoloogiaid ja lahendusi, on teistsuguses olukorras kui need, kes neid lahendusi kasutavad;
- ettevõtete vanus ja kasvu intensiivsus. Idu- ja kasvufirmad kasutavad kõrgtaseme digitehnoloogiat suurema tõenäosusega kui teised VKEd;
- üldine ettevõtluskeskkond, mis peab olema atraktiivne ja toetama ettevõtlust, innovatsiooni, investeringuid ja kaubandust;
- erinevused liikmesriikide vahel – digiülemineku osas puudutavad need peamiselt digitaristut ja -oskusi, samal ajal kui erinevused roheüleminekus tulenevad näiteks erinevast loodusvarade kasutuse intensiivsusest majanduses ning erinevatest keskkonnajuhtimise traditsioonidest ja kultuuridest;
- erinevad asukohad – VKEde raamtingimused on erinevad, nt linnade ja maapiirkondade lõikes.

3.9. Kuna ELi ettevõtjad vananevad, peaks komisjon edendama ja hõlbustama ettevõtete üleminekut, sest see toob tööõhivet ja ettevõtteid kaitstes kasu kogu majandusele, ning aitama VKEdel vastata tuleviku vajadustele, sest see võib tähendada paremat valmisolekut ja oskusi digiüleminekuks, keskkonnasäästlikumaks muutumiseks ja ettevõtete uuendamiseks. Eduka ettevõtete üleminekuga saab ärimudelit ajakohastada ning muuta see digitaalseks ja kestlikuks, samal ajal toovad aga ebaõnnestunud või realiseerimata üleminekud lõppkokkuvõttes kaasa töökohtade kadumise ja majanduskasvu vähenemise. Ettevõtluse mitmekesisuse edendamine – näiteks naiste ja kolmandate riikide kodanike kaasamiseks – võib luua lisaväärtust ja kiirendada mitme sektori kasvu strateegilistes tööstusharudes ja ettevõtlussektorites. Samuti on siin oma osa sotsiaalmajanduse mudelitel, näiteks töötajatele kuuluvatel ühistutel.

4. Eduka järgmise põlvkonna VKEde strateegia põhiprintsiibid

4.1. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kiirendama VKEde strateegia rakendamist ning kohandama seda vastavalt VKEde erinevatele tingimustele, suutlikkusele ja vajadustele kooskõlas allpool esitatud põhimõtetega.

4.2. Kõik meetmed, millega edendatakse taastumist ja vastupanuvõimet ELi ja liikmesriikide tasandil, peaksid edendama majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnanäppaselt kestlikku arengut. Kuigi avaliku sektori investeringutel ja rahastamisel on oluline roll, ei tohi see varjutada erainvesteeringute tähtsust ega vajadust soodsa ettevõtluskeskkonna järele, eriti ajal, mil ka murrangulisi protsesse tuleb nõuetekohaselt juhtida. Üldreeglina peaksid ELi poliitikameetmed viima pandeemiajärgse kestliku majanduseni, mis põhineb pigem innovatsioonil, oskustel ja konkurentsil kui riigiabil ja proteksionismil.

4.3. Kuna ettevõtetel on oluline majanduslik ja ühiskondlik roll töökohtade loomise ja üldise heaolu parandamise kaudu, peavad ELi poliitika keskmeks olema toetusmeetmed, mis võimaldavad neil jõudsalt areneda. Seda üleskutset õigustab ka asjaolu, et ettevõtjad on kesksed osalejad nii kaksikülemineku elluviimisel kui ka konkurentsivõimelise, digitaalse, kliimaneutraalse ja ringluspõhise majanduse saavutamisel. Seda arengut suunavad üha enam turumehhanismid, mida toetab vastutustundlik sotsiaalne dialoog.

4.4. Arvestades, et VKEd annavad 53 % kõigi ELi ettevõtete lisandväärtusest ja 65 % töökohtadest (2020. aastal), on nende oluline roll ELi majanduses ja majanduse edukal taastamisel vaieldamatu. Erilist tähelepanu tuleks pöörata mikroettevõtjate (93 % kõigist VKEdest) erivajadustele ning suurendada nende rolli sotsiaalmajanduse peamise tõukejõuna. Kuna VKEd ja suurettevõtted on omavahel mitmel viisil seotud, on nende tõhusam integreerimine asjaomastesse ökosüsteemidesse ja väärtusahelatesse vastastikku kasulik.

4.5. Kuna VKEd on majanduse taastamise, digiülemineku ja keskkonnasäästlikumaks muutmise suutlikkuse poolest väga erinevad, ei ole olemas kõigile sobivat lahendust. Toetusmeetmete puhul tuleb arvesse võtta, et VKEde üldine suutlikkus sõltub ettevõtte kahjumi laadist, ulatusest ja põhjusest pandeemia ajal (sageli sektoripõhine); ettevõtte positsioonist turgudel, väärtusahelates ja ettevõtluse ökosüsteemides; ettevõtte rollist ja tasemest rohe- ja digiüleminekul; ettevõtte rahalistest, füüsilistest ja inimressurssidest; ning asjaomase liikmesriigi ettevõtluskeskkonnast.

4.6. Kuna pandeemia lühiajalisi tagajärgi ei ole veel kõrvaldatud, on endiselt oluline aidata elujõulistel ettevõtjatel praeguses olukorras ellu jääda. Samal ajal tuleb viivitamatult parandada tingimusi, mis võimaldavad ja toetavad pikemaajalist digi- ja roheüleminekut. VKEd peaksid seega olema nii lühiajaliste kui ka keskpikkade ja pikaajaliste ELi rahastamis- ja muude poliitikameetmete rakendamise keskmeks.

4.7. COVID-19 kriis on rõhutanud vajadust toetada finantsraskustes ettevõtteid ja ettevõtjaid, et vältida tarbetuid pankrotte ja säilitada töökohti. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles jätkama tööd selle nimel, et kõrvaldada takistused ettevõtjate uute võimaluste ja taasalustamise teelt, ning rakendada kiiresti ja nõuetekohaselt saneerimise ja maksejõuetuse direktiivi, ⁽⁹⁾ milles julgustatakse liikmesriike looma varajase hoiatamise süsteeme, et raskustes olevatele ettevõtjatele saaks anda õigeaegset abi.

5. Kindla ettevõtluskeskkonna võimaldamine

5.1. VKEde strateegia on tihedalt seotud tööstusstrateegiaga ning neid tuleb arendada ja rakendada samaaegselt, et luua äritegevuseks soodsad tingimused, sealhulgas hästi toimiv kaupade, teenuste, kapitali, andmete ja inimeste ühtne turg, sujuv kaksikülemine ning ELi avatud strateegiline autonoomia peamistes tööstussektorites ja nendega seotud VKEde väärtusahelates. On hädavajalik kaasata VKEsid aktiivselt tööstusökosüsteemide üleminekukavade ettevalmistamisse.

5.2. Liikmesriigid saavad aidata kiirendada VKEde arengut, pakkudes neile rohkem võimalusi riigihangetes osalemiseks ja riigihankepingute sõlmimiseks nii ELi kui ka riigi tasandil ning kiirendades üldiselt avaliku sektori investeeringuid, et kiiremini suurendada asjaomaste ettevõtete käivet. Hilinenud maksimise direktiivis sätestatud eeskirju, milles käsitletakse riigiasutuste makseid ettevõtjatele, tuleb rangemalt jõustada ning ette tuleb näha uued õiguskaitsevahendid, mis on mõeldud ka eraettevõtjate vaheliste tehingute kiirendamiseks. Maksete kiirendamine võib veelgi parandada VKEde likviidsust.

5.3. Kaupade vastastikune tunnustamine võib tagada kaupade vaba liikumise ELis, kuid paljudel VKEdel on ikka veel keeruline siseneda teiste liikmesriikide turule, sest riiklikud haldusmenetlused on koormavad. Komitee rõhutab standardimise tähtsust turutõkete kõrvaldamisel ja piiriülese tegevuse hõlbustamisel. Sidusrühmade, sh VKEde tõhusat osalemist standardimisprotsessides tuleks nii ELi kui ka rahvusvahelisel tasandil veelgi edendada. Standardid tuleks koostada VKEde jaoks soodsal viisil ning tuleks pakkuda tuge ja suuniseid standardite kohaldamiseks VKEdes.

5.4. Ettevõtete ja ELi majanduse kasvu ning arengu hoogustamisel on oluline roll rahvusvahelisel kaubandusel. Lisaks pandeemiaga seotud takistuste kõrvaldamisele tuleb jätkata ka pikaajalisemaid kahe- ja mitmepoolseid läbirääkimisi avatud ja reeglitel põhineva kaubanduse üle, et parandada VKEde turulepääsu, rahvusvahelistumist ja kasvu.

5.5. Selleks et olla võimeline saavutama oma eesmärgi ning lahendama samal ajal arvukaid kulude ja läbipaistvusega seotud probleeme, peab järgmise põlvkonna VKEde strateegiaga kaasnema toetav ja julgustav õigusraamistik, mis edendab VKEde tõhusat ja kiiret taastumist ning nende arengut ja võimet tööd anda. Komitee rõhutab, et poliitika- ja õigusraamistik peab tagama VKEdele kindluse, järjepidevuse ja selguse, et järgida parema õigusloome tegevuskava, ⁽¹⁰⁾ hõlmates samal ajal ka konkurentsivõime kontrole ja eri algatuste kumulatiivse mõju hindamist. Samuti peavad need raamistikud järgima täielikult Euroopa väikeettevõtlusalgatuse ja ühekohalduse põhimõtet, säilitades samal ajal keskkonna- ja sotsiaalkaitse kõrge taseme ning tagades võrdsed tingimused. Õigusaktides tuleb arvesse võtta ka tegevuspiiride ulatust ning seega hinnata, kas konkreetsed eeskirjad peaksid olema kõigi ettevõtete jaoks samad või tuleks neid kohandada vastavalt ettevõtte suurusele. Komitee kutsub üles ka lihtsustama haldusmenetlusi, et vältida ressursside suunamist tegevusele, mis ei tõhusta, vaid pigem takistab ettevõtluse arendamist.

5.6. Selleks et tagada kaupade, teenuste ja töötajate vaba liikumine ning VKEde talitluspidevus, on vaja ettenägematutes olukordades, näiteks pandeemia ajal liikmesriikide meetmeid ühtsel turul paremini koordineerida. Eelseisev ühtse turu erakorraliste meetmete paketi algatus on selle töö jaoks oluline alus.

5.7. Komitee on seisukohal, et VKEde puhul, kellel on teenuseosutaja ja kliendi vahel suur teabe asümmeetria, ning teenuste puhul, kus teenuseosutaja tegutseb kliendi esindajana (nt vabade elukutsete puhul), võib kutsealane reguleerimine kaitsta teenuste ohutust, sõltumatust ja kvaliteeti, samal ajal tuleb kõrvaldada ka turumoonutused, sealhulgas võimalikud piiriüleised tõkked.

5.8. Selleks et võimaldada digi- ja keskkonnahoidlike lahenduste kasutuselevõttu, on kõigis äripiirkondades, sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel, vaja sobivat ja taskukohase hinnaga füüsilist taristut. Kuigi investeeringud tõhusatesse digiühendustesse ning säästvatesse transpordi- ja energiasüsteemidesse on kasulikud igas olukorras, hoogustab see ka majanduse taastumist.

⁽⁹⁾ ELT L 172, 26.6.2019, lk 18.

⁽¹⁰⁾ ELT C 517, 22.12.2021, lk 45, punkt 3.6.3.

6. Rahaline ja muu toetus

6.1. VKEde lisavajadused rahalise ja muu toetuse järele on seletatavad peamiselt nende piiratud ressursidest tuleneva vähenenud suutlikkusega taastuda, minna üle digitehnoloogiale ja muutuda keskkonnasäästlikumaks. COVID-19 põhjustatud kriisi süvendab nüüd kasvav inflatsioon, mille on muu hulgas põhjustanud tõusvad energiahinnad. Seepärast rõhutab komitee, et on oluline anda asjakohast rahalist ja mitterahalist toetust, ning loodab, et liikmesriigid, võttes arvesse nende erinevaid ressursse ja suutlikkust ettevõteteid toetada, kiidavad kiiresti heaks ettepaneku laiendada riigiabi ajutist raamistikku,⁽¹¹⁾ mis toimib sillana COVID-19 järgsetele turupõhistele tingimustele.

6.2. Avaliku sektori rahalise toetuse eraldamisel tuleb vältida võitjate valimist või mitteelujõuliste ettevõtete toetamist, sest konkurents ja turud peaksid määrama kindlaks selle, millised ettevõtjad osutuvad edukaks. Selle asemel tuleks vahendite eraldamisel võtta arvesse VKEde erinevaid tingimusi ja liike ning muuta seeläbi toetus kõnealuste vajaduste rahuldamiseks tõhusamaks ja sihipärasemaks.

6.3. Komitee kordab oma ettepanekut luua ja arendada välja liikmesriikides finants- ja rahastamisombudsmanide võrgustik, mida koordineerib EL, ning teeb ettepaneku laiendada selle kohaldamisala, et see hõlmaks kõiki rahastamisallikaid. Komitee tegi ka ettepaneku luua VKEde likviidsuse rakkerühm, mis teeks tihedat koostööd ombudsmanidega, et jälgida mikroettevõtjate lühiajalise likviidsuse parandamiseks mõeldud ning ELi ja liikmesriikide tasandil välja pakutud uute Euroopa Komisjoni meetmete rakendamist. Peale selle, et võrgustik aitab VKEde rahalistele vahenditele juurde pääseda, võib see aidata ka komisjonil koguda ja analüüsida kvalitatiivseid andmeid, et saada teada, kuidas vahendajapangad kasutavad finantsinstrumente kõige rohkem rahalisi vahendeid vajavate VKEdeni jõudmiseks ja miks neile laenu ei anta, kooskõlas pankade tagasisidet reguleerivate põhimõtetega. Võrgustik peaks lahendama ka üldisemaid vaidlused VKEde ja pankade, muude finantsteenuste ja likviidsuse pakujate ning muude rahastamisasutuste vahel.

6.4. Investeeringud innovatsiooni on kindlasti kasulikud, sest need aitavad kaasa nii praeguste ettevõtete arengule kui ka uute loomisele ja pikaajalise edu saavutamisele. Lisaks konkreetsetele innovatsiooni ökosüsteemidele keskendumisele peaks innovatsiooni rahastamine edendama ka selliste tehnoloogiate ja lahenduste arendamist, mida saab laiendada ja mille saavad kasutusele võtta paljud VKEd. Riskantsete, kuid uuenduslike ideede elluviimine nõuab mitmete osalejate – teadlaste, ettevõtjate ja lõppkasutajate või klientide kaasamist. Programmidest „Euroopa horisont“ ja „InvestEU“ rahastatavad ELi toetuskavad on aga mõne VKE jaoks kasutamiseks liiga keerulised, isegi kui neid peetakse rahastamiskõlblikeks. EL saab sellest raskusest üle, kui ta vähendab VKEde ideede esitamisega seotud koormust ja takistusi ning pakub edukatele taotlejatele pidevat nõustamist ja tuge kogu protsessi vältel. Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel koostada ja kiiresti kasutusele võtta VKEde jaoks lihtsa taotlusprotsessi, et lihtsustada ja kiirendada nende juurdepääsu ELi vahenditele.

6.5. Paljudes ühtekuuluvuspoliitika programmides kasutatakse vast kehtestatud eeskirju ja suuremat paindlikkust, et korraldada ümber eraldised sektoritele ja piirkondadele, mida pandeemia on kõige rohkem kahjustanud. Komisjon peab tagama, et innovatsiooni ja kaksikülemineku seotud eraldised ei vähene, sest see mõjutaks VKEde investeeringuid taristusse, digivõimekusse ja keskkonnanalasesse vastupanuvõimesse.

6.6. Veel üks tulevikku suunatud investeeringute valdkond on teadmiste ja oskuste parandamine, mis tuleks seada prioriteediks. Oskuste arendamise vajadus kehtib nii ettevõtjate, ettevõtete juhtide kui ka töötajate kohta. Tuleb tagada nõuetekohased kutseoskused, et vastata nii VKEde praegustele kui ka tulevastele vajadustele. Selleks et vastata kaksikülemineku seotud vajadustele, tuleks digioskusi ja keskkonnasäästlikke kutseoskusi käsitada kõigi inimeste põhioskustena. Uute oskuste nõudluse rahuldamiseks on vaja kohandada kutseharidust ja -õpet ning korraldada täiendus- ja ümberõpet. Sotsiaaldialoogil on oluline roll oskuste arendamisel töökohal ning asjaomaste ELi algatuste kaudu tuleks koostöös VKEde organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja liikmesriikidega edendada ja vahetada kutsehariduse ja -õppe häid tavasid.

6.7. Eeskätt mikro- ja väikeettevõtjad vajavad rohujuure tasandil praktilist toetust ja nõustamist, mis on lahutamatu seotud nende ressursidest tuleneva suutlikkusega. Palju rohkem tuleks ära teha selleks, et tagada piisavate asjakohaste nõustamisteenuste olemasolu ja kättesaadavus nii pikemaajalistel kui ka igapäevastel eesmärkidel, sealhulgas tänapäevase tehnoloogia kasutuselevõtmine, oskuste arendamine ja äritegevuse tulemuslikkuse parandamine. Komitee kutsub üles töötama välja ka spetsiaalseid kampaaniaid ja vahendeid mikroettevõtjate kui VKEde suurima ja kõige kaitsetuma osa jaoks.

⁽¹¹⁾ 30. septembril 2021 tehti ettepanek pikendada seda veel kuue kuu võrra.

6.8. VKEde praktiliste vajaduste mõistmiseks ja meetmete nõuetekohaseks suunamiseks on vaja tõhusat andmebaasi rohujuure tasandi tingimuste kohta. Samuti on oluline, et kõigi tasandite poliitikakujundajad säilitaksid sidemed VKEde praktilise elu ja olukorraga. Komitee julgustab komisjoni veelgi tugevdama VKEde saadikute võrgustikku, et luua interaktiivsem mudel, mille puhul on olemas pidev, otsene ja võimalikult tihe ja kõikehõlmav side VKEde ja VKEde esindusorganisatsioonidega ning samuti tugivõrgustikega, nagu sotsiaalpartnerid ja asjaomased sidusrühmade organisatsioonid. Samuti palub komitee komisjonil nimetada kiiresti ametisse ELi VKEde saadik ja tagada, et ta saaks viivitamatult tööle asuda. Saadikul peab institutsioonides olema sisuline, mitte ainult esindusroll. Komitee rõhutab VKEde saadikute võrgustiku, Euroopa ettevõtlusvõrgustiku ja VKEde organisatsioonide keskset rolli kõigi toetusmeetmete võimalikult laialdasel tutvustamisel, et levitada teavet võimalikult laiale VKEde ringile.

6.9. Võrgustike loomine, koostöö ja partnerlused teiste ettevõtjate ja sidusrühmadega on veel viise, kuidas suurendada VKEde taastumise, digiülemineku ja keskkonnasäästlikumaks muutumise suutlikkust. See peaks olema üks peamisi innovatsiooni ja ettevõtluse ökosüsteemide edendamise eesmäärke ning komitee rõhutab vajadust tugevdada digitaalse innovatsiooni keskuste ja veebiplatvormide rolli ja võrgustikku, et nad oleksid VKEdele kergesti kättesaadavad ja neid toetaksid. Digiülemineku on oluline ka igapäevases äritegevuses, sest see hõlbustab võrgustike loomist ning võimaldab VKEdel suhelda ulatuslikumalt ja tihedamalt klientide, investorite, äripartnerite, sotsiaalpartnerite, teadlaste, haridustöötajate ja avaliku sektori asutustega.

6.10. Komitee on kindlaks määranud järgmised põhimõtted, mida tuleb uute VKEde digiülemineku programmide väljatöötamisel arvesse võtta, ning neid saab kohaldada ka kõigi VKEde toetusmeetmete suhtes:

- tagada, et programm on sihipärane, vastab vajadustele ja seda on toetusesaajatel lihtsam mõista, taotleda ja rakendada, sest eelnevalt on konsulteeritud peamiste sidusrühmade ja ekspertidega;
- luua teabe ja ressursside jaoks programrikeskus, mille poole VKEd saavad pöörduda, et saada tuge oma digiüleminekuga seotud tegevusele ja saada abi oskusteabe arendamiseks nii nende tehnoloogiate ostmise kui ka kasutamise kohta;
- arendada ettevõtjate endi digioskusi, sest see on otseselt seotud ettevõtte digiülemineku tasemega ning tõstab digioskuste üldist taset ettevõttes;
- hõlbustada juurdepääsu välisrahastamisele ja tagada kiired väljamaksed;
- edendada koostööd teiste partnerite ja sidusrühmadega;
- digiülemineku programmid tuleks kavandada nii, et kogutakse andmeid ja tagasisidet VKEdelt, et parandada praeguseid ja tulevase teenuseid ja programme.

Brüssel, 19. jaanuar 2022

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG